

Promocija nesnovne kulturne dediščine: *Ob deseti obletnici Unescove konvencije = Promotion of the intangible cultural heritage: The 10th anniversary of the UNESCO Convention* (ur. Anja Jerin, Tjaša Zidarič in Nena Židov). Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2014, 95 str., ilustr.

Desetletje v trajanju nekega sporazuma s stoletno tradicijo ter utečenimi pravili in postopki po navadi ne pomeni veliko. Drugače pa je, če gre za prvo desetletje in za tako pomembno konvencijo, kot je Unescova o varovanju nesnovne kulturne dediščine. Letos sicer mineva že enajsto leto od njenega sprejema – Slovenija se ji je z ratifikacijo in sprejetjem Zakona o varstvu kulturne dediščine pridružila leta 2008 –, vendar je že ta prva zaokrožena obletnica upravičen razlog za oceno storjenega in načrtovanje nadaljnjega dela.

401

Dvojezična slovensko-angleška publikacija *Promocija nesnovne kulturne dediščine* (slovenska besedila je v angleščino prevedel David Limon, angleška v slovenščino pa Tjaša Zidarič) je zbornik, ki poleg predgovora in treh uvodnih nagovorov prinaša devet prispevkov, ki z različnih vidikov obravnavajo naslovno temo. Besedila spremljajo barvne fotografije, grafikoni in druge ilustracije. Zbornik se pridružuje in s svežimi dejstvi nadgrajuje prejšnje publikacije s tega področja v Sloveniji. Najvidnejši sta bili *Živa kulturna dediščina se predstavi* (2010, ur. Naško Križnar), izdana še pod okriljem Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU in v založništvu Slovenskega etnološkega društva, ter *Priročnik o nesnovni kulturni dediščini* (2012, ur. Anja Jerin, Adela Pukl, Nena Židov), že uvrščen v zbirko strokovnih priročnikov Slovenskega etnografskega muzeja, ki je leta 2011 s koordinacijo dejavnosti prevzel tudi zalaganje publikacij, povezanih z Unescovo Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine.

Po prepričanju Anje Jerin, zapisanem v Predgovoru, je implementacija Unescove Konvencije o nesnovni (živi) kulturni dediščini v novi Zakon o varstvu kulturne dediščine “v slovenskem prostoru povzročila, da se je začela javnost vse bolj zanimati za nesnovno kulturno dediščino, njeni nosilci pa za vpis v Register, razglasitve živih mojstevin in vpise na Unescova seznama in v register”. Vodilo pričujoče publikacije je želja, da bi v Slovenskem etnografskem muzeju kot Koordinatorju varstva žive kulturne dediščine, ki s svojim delovanjem lahko vpliva na njen raznolik in živ razvoj, osvetlili “pozitivne in negativne posledice ukvarjanja z nesnovno kulturno dediščino, da se bomo vseh postopkov in korakov na poti do vpisa na Unescova seznama in v Register lotevali čim bolj premišljeno”.

Na začetku zbornika so objavljeni nagovori s slovesne obeležitve 10. obletnice Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine, septembra 2013 v Slovenskem etnografskem muzeju. Špela Spanžetl z Direktorata za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo Republike Slovenije je v praznovanju obletnice videla predvsem priložnost za trezen premislek o dotodanjih korakih in realni smeri za naprej, “predvsem v smislu uveljavitve vključujočega in sodobnega koncepta nesnovne kulturne dediščine, prepoznanega tudi zunaj strokovnih krogov”.

Mag. Barbara Urbanija, predstavnica Slovenske nacionalne komisije za Unesco, je orisala pomen dosežkov Unesca in posebej Konvencije s področja dediščine, ki je varovanju kulturnih spomenikov in naravne dediščine leta 2003 dodala še druge oblike kulturnega izražanja, kar je znatno okrepilo “zavedanje o pomenu ohranjanja tradicionalnih znanj in nesnovne kulturne dediščine. /.../ Šele Konvencija je postavila v ospredje lokalno skupnost in pomen, ki jo ima tovrstna dediščina v njenem življenju”.

402

Miha Peče z Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU je opozoril na delo, opravljeno v prvih letih pod skrbništvom te ustanove nad projektom. V projektni skupini je pod vodstvom Naška Križnarja delovalo petnajst etnologov, današnji Register, ki ga niso razumeli “kot končni cilj, ampak kot orodje, s katerim so promovirali nesnovno kulturno dediščino oziroma določen odnos do nje”, pa v marsičem sledi njihovim zamislim in idejam.

Gostiteljica obeležitve desetletnice Konvencije, ki je sovpadala z devetdeseto obletnico Slovenskega etnografskega muzeja, njegova direktorica dr. Bojana Rogelj Škafar, je spregovorila predvsem o dejavnostih po letu 2011, ko je koordinacijo prevzel etnografski muzej. Med drugim je poudarila, da je “koordinatorstvo varstva žive (nesnovne) kulturne dediščine za muzej velik izziv, saj ga postavlja v središče izjemno živahnega dogajanja na področju nesnovne kulturne dediščine tako v Sloveniji kot na globalnem prizorišču. Sooča ga s strokovnimi izzivi, kot sta evidentiranje nesnovne dediščine in še zlasti spremljanje odnosa nosilcev dediščine do njihovih dejavnosti”.

Jedro zbornika sestavlja devet prispevkov desetih avtoric oziroma avtorjev iz Slovenije, Avstrije, Madžarske, Češke in Hrvaške; kot zanimiva primerjava z drugačnimi razmerami in opažanji od srednjeevropskih jim je na koncu dodan še glas dr. Tiaga de Oliveire Pinta, znanstvenega sodelavca nemške univerze Weimar-Jena, v razpravi Rekonstrukcija čezatlantske dediščine: Afro-brazilska glasba kot nesnovna kultura.

Prevladujoči slovenski delež uvaja dr. Nena Židov z orisom promocije nesnovne kulturne dediščine v okviru dejavnosti Slovenskega etnografskega muzeja. Na prvo mesto postavlja “ozaveščanje o pomenu nesnovne kulturne dediščine” – ki jo muzej sicer vključuje tudi v svojo razstavno in pedagoško dejavnost – “in njenega varovanja ter za njeno promocijo, še zlasti za enote in nosilce, vpisane v Register in razglašene za žive mojstrovine lokalnega ali državnega pomena”.

Anja Jerin v nadaljevanju piše o promociji nesnovne kulturne dediščine na spletni strani Koordinatorja. Na naslovu www.nesnovnadediscina.si so zainteresiranim na voljo osnovni dokumenti, ki urejajo to področje, ter literatura in drugi pomembni podatki, kot so obvestila o tekočem delu Koordinatorja, Koledar dogodkov in Register žive kulturne dediščine Slovenije z opisi, ponekod tudi video prikazi vpisanih enot. Ti podatki so v strnjeni obliki dostopni tudi na spletni strani v angleškem jeziku.

Tjaša Zidarič v tretjem poglavju predstavlja prikaz poteka turnirja v pandolu, tradicionalni istrski družabni in športni igri, na ploščadi Slovenskega etnografskega

muzeja kot konkreten primer dobre prakse sodelovanja stroke z nosilci nesnovne kulturne dediščine.

Nadja Valentincič Furlan nato piše o promociji nesnovne kulturne dediščine s karakterističnimi video prikazi. Pregled začenja z uvedbo video prilog po metodi vizualne etnografije še na ISN in nadaljuje s svojim delom kustodinje za etnografski film v SEM. Zavzema se za dostopnost gradiva prek spleta in verjame, da je "film/video najboljši medij za živ prikaz dediščinskega pojava, njegovih nosilcev, okolja in atmosfere, saj hkrati nagovarja več čutov" in je zato tudi "odličan medij za promocijo nesnovne kulturne dediščine na vseh ravneh".

V nadaljevanju sledijo štiri prispevki iz držav, ki so bile še pred stotimi leti z našo združene pod habsburškim žezlom. Moritz Altersberger in Eva Stiermayr poročata o promociji kulturne dediščine v Avstriji, kjer namenjajo največ pozornosti obrtnim veščinam, čedalje več pa tudi temam in znanjem iz sveta narave, med drugim o tradicionalni in dopolnilni medicini. O uspehih pri ozaveščanju o nesnovni kulturni dediščini in promociji skupnosti nosilcev na primeru Madžarskega muzeja na prostem piše Veronika Filkó, prispevek Eve Románkove pa govori o promociji tradicionalne ljudske kulture, kot na Češkem imenujejo nesnovno kulturno dediščino. Med drugim ugotavlja, da so mediji lahko stroki v pomoč, pomanjkanje znanja in iskanje senzacij novinarjev pa je škodljivo, tako da je večasih popolna odsotnost promocije najboljši način za zaščito posameznih elementov tradicionalne kulture. Na Hrvaškem, piše Martina Šimunković, vodi Register kulturne dediščine in posreduje podatke o njem Ministrstvo za kulturo, kjer dela tudi sama. V poročanju o vpisovanju posameznih elementov v nacionalni Register in na Unescove sezname vidi največjo spodbudo za širjenje ozaveščanja o pomenu varovanja nesnovne kulturne dediščine v vseh družbenih skupinah, vedno bolj tudi med mladino.

Iztok Ilich

ILICH, Iztok: *Varuhi izročila: naša kulturna dediščina v dobrih rokah.* Celovec: Mohorjeva družba, 2014, 240 str., ilustr.

Knjiga z naslovom *Varuhi izročila* je nastala izpod peresa Iztoka Iliche, publicista in prevajalca, ki pa mu je etnološka tematika, kakor je razvidno iz knjige, zelo blizu. Objavil je že vrsto člankov, povezanih z etnološko dediščino, z etnološkimi temami pa se je srečeval tudi kot urednik. Knjiga temelji na avtorjevem neposrednem srečevanju s slovensko etnološko nepremično, premično in nesnovno kulturno dediščino v zadnjih nekaj letih, pri čemer so imela pomembno vlogo njegova srečevanja in razgovori z nosilci oziroma skrbniki dediščine. Na terenu pridobljene informacije avtor dopolnjuje z etnološko literaturo in drugimi viri. Geografsko knjiga obsega tako območje Republike Slovenije kot tudi območja